

ЩОДО ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ – АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

Кутєпов Максим Юрійович

канд. юрид. наук, науковий співробітник відділу дослідження
проблем кримінально-виконавчого права
*Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
ім. академіка В.В. Сташиса, Україна*

Засуджені до позбавлення волі мають такі ж права на правову допомогу, як і всі інші люди. Незважаючи на те, що вони перебувають за ґратами, вони мають право на захист своїх прав та інтересів. Принцип «винний – покараний» не повинен забирати у них права на справедливий процес та належний рівень захисту.

Забезпечення прав засуджених до позбавлення волі на правову допомогу є важливою складовою правової системи, що забезпечує дотримання прав людини та захист їхніх інтересів. Засуджені мають право на правову допомогу в будь-якій стадії процесу, починаючи зі звернення до адвоката, а також на доступ до всіх необхідних документів та інформації про своє кримінальне провадження.

Важливо забезпечити, щоб правова допомога була доступною для всіх засуджених, незалежно від їхньої фінансової стабільності. Держава повинна забезпечити можливість безкоштовної правової допомоги для тих, хто не має достатньо коштів для найму адвоката.

Згідно зі статтею 59 Конституції України, кожен громадянин має право на отримання професійної правової допомоги, яку в певних випадках може бути надано безкоштовно відповідно до закону [2]. Це право гарантується для забезпечення виконання міжнародних зобов'язань, які передбачені в Резолюціях № 1466 (2005) та № 1755 (2010) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо виконання обов'язків та зобов'язань Україною.

Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо забезпечення прав засуджених осіб в установах виконання покарань», який набрав чинності 16 лютого 2010 року, включив принцип поваги до прав і свобод людини до ст. 5 КВК України та доповнив ст. 7 положенням, що забороняє дискримінацію засуджених. Це свідчить про те, що процес виконання покарань має на меті забезпечення повних прав та свобод засуджених, і їх рівність з іншими громадянами. Крім того, ч. 1 ст. 7 КВК зобов'язує державу поважати та охороняти права, свободи та законні інтереси засуджених, забезпечувати умови для їх виправлення та ресоціалізації, а також забезпечувати їх соціальну та правову захищеність та безпеку. Для засуджених осіб право на правову допомогу є невід'ємним, що підтверджується ч. 2 ст. 8 та ч. 1 ст. 107 КВК [3].

У 2011 році було прийнято Закон України № 3460-VI «Про безоплатну правову допомогу», що запровадив інститут безкоштовної правової допомоги. Цей закон забезпечив реалізацію права на захист та покращив доступ до правосуддя, визначивши право на безоплатну правову допомогу та встановивши порядок її надання. Згідно зі статтею 1 цього Закону, безоплатна правова допомога – це правова допомога, яка забезпечується державою та надається повністю або частково за кошти Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел [5].

Безоплатна первинна правова допомога – це вид державної гарантії, яка має на меті інформування громадян про їх права та свободи, а також про порядок їх захисту

в разі порушення. Це також включає інформування про процедуру оскарження рішень органів влади та посадових осіб. Основна мета безоплатної первинної правової допомоги – допомогти громадянам зрозуміти свої права та здатність їх захистити у разі необхідності.

Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг, що полягають:

- у наданні правової інформації;
- у наданні консультацій і роз'яснень з правових питань;
- у складенні заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);
- у наданні допомоги у забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Безкоштовна вторинна правова допомога – це одна з форм державної підтримки, що забезпечує рівні можливості доступу до правосуддя для всіх осіб. Ця програма включає різні види правової допомоги, які надаються безкоштовно, а саме:

- захист;
- здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- складення документів процесуального характеру [4].

Отримання правової допомоги засудженими може бути складною задачею, оскільки вони знаходяться під контролем установ виконання покарань, іноді в непростих умовах. Ось деякі актуальні проблеми, пов'язані з отриманням правової допомоги засудженими:

1. Обмеження доступу до адвокатів: Засуджені можуть бути обмежені у своєму доступі до адвокатів. Установи виконання покарань можуть обмежити контакт з зовнішнім світом, що може ускладнити засудженого у пошуку адвоката та спілкуванні з ним;

2. Фінансові обмеження: Засуджені можуть мати обмежені фінансові ресурси для найму адвоката або для інших витрат, пов'язаних з правовою допомогою;

3. Недоступність правової допомоги: У деяких країнах правова допомога для засуджених може бути недоступна або недостатньо фінансується державою. Це може призвести до того, що засуджені не отримають належної правової допомоги;

4. Несприятливе ставлення до засуджених: Засуджені можуть зіткнутися з негативним ставленням соціуму та виконавчої влади, що може ускладнити отримання правової допомоги;

5. Недостатній доступ до інформації: Засуджені можуть мати обмежений доступ до інформації про своє кримінальне провадження та правову систему в цілому. Це може ускладнити їхню спроможність захищати свої права [1].

Висновок. Отже, отримання правової допомоги засудженими до позбавлення волі є актуальною проблемою, яка вимагає належної уваги і вдосконалення механізмів надання правової допомоги. Забезпечення доступності правової допомоги, доступу до інформації, незалежності адвокатів, доступу до адвокатів та захисту прав засуджених – це лише кілька зі шляхів вдосконалення механізмів надання правової допомоги засудженим. Оскільки правова допомога є важливою складовою правосуддя, необхідно забезпечити належну доступність та якість правової допомоги для засуджених до позбавлення волі, щоб забезпечити їм рівність перед законом та захист їхніх прав.

Список використаних джерел:

1. Кармазіна К. Ю., Гончарук Ю. О. Надання безоплатної правової допомоги засудженим особам в Україні. Правова держава. 2018. С. 66–77.
2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к / 96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон від 11.07.2003 № 1129-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.
4. Правова допомога для засуджених. Офіційний сайт Мінюсту. URL: <https://minjust.gov.ua/m/pravova-dopomoga-dlya-zasudjenih>.
5. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.